

PRIKAZ KNJIGE

Marijo Matulić, *Za moralni preporod Europe. Članci, ogledi, političke analize*, Glas Koncila, Zagreb, 2015., 373. str.

Biblioteka Hrvatska katolička baština 20. stoljeća svojim 26. sveskom, predstavljajući život i rad Marija Matulića, otvara jedno veliko i neistraženo polje hrvatskoga katoličkog izdavaštva općenito, a hrvatskoga katoličkog tiska posebno. Naravno, ovim ne želimo reći kako u hrvatskom kulturnom i znanstvenom horizontu do sada nije ništa pisano u odnosu na ove važne elemente kulturnog stvaranja jednog naroda, nego da je ovom knjigom, a osobito zahvaljujući uvodnoj studiji Zdravka Gavrana dan poticaj i smjer budućim istraživanjima.

Marijo Matulić poznat je u uskom krugu specijalista, no široj je hrvatskoj kulturnoj javnosti gotovo posve nepoznat. Naime, njegov je relativno kratak život prošao nezapaženo u kasnijim istraživanjima hrvatske kulturne i političke povijesti, posve neopravdano, i to zbog slijedećih razloga: nedovoljna briga hrvatske znanstvene zajednice o katoličkim intelektualcima, koji su nakon svibnja 1945. svrstavani u skupinu kulturnih suradnika s okupatorom, odnosno, u slučaju osoba koje su svoj život završile u međuratnom vremenu, kolektivno im je pridavana etiketa klerofašista, tj. promicatelja klerikalizma. Život i djelo Marija Matulića pokazuje nam svu neutemeljenost ovakvih predrasuda.

Ovaj Bračanin, koji je 1937. godine, u 42. godini života, umro u Zagrebu, cijeli je svoj život posvetio katoličkoj kulturi, publicistici i novinarstvu. Bio je osoba velike stvaralačke energije te dugogodišnji urednik najvažnijega katoličkog dnevnika *Hrvatske Straže*, i to upravo u njezinom najpropulzivnijem razdoblju – tridesetim godinama dvadesetog stoljeća. Iako najbitnija, ova komponenta njegova života nije i jedina. Naime, upravo začuđuje, kako nas izvještava Zdravko Gavran u svojoj uvodnoj studiji, količina Matulićeva angažmana i izvan uredništva *Hrvatske Straže*. Tako saznajemo da je Matulić bio i politički angažiran, kao član Vrhovnog vijeća Hrvatske pučke stranke tijekom dvadesetih godina. Početkom godine 1921. postao je i član Kola hrvatskih književnika. Surađivao je i u *Hrvatskoj prosvjeti*, katoličkom književnom časopisu koji je desetljećima uređivao Ljubomir Maraković. Povremeno se javlja i u *Luči*, časopisu hrvatskoga katoličkog đaštva. Međutim, bez obzira što bi se o njegovoj obilnoj djelatnosti izvan *Hrvatske Straže* mogla napisati knjiga za sebe, ipak je Matulićev rad kao urednika i novinara *Hrvat-*

ske Straže pretežit razlog zbog kojega je ovaj istaknuti intelektualac ušao u panteon hrvatske katoličke baštine. Stoga ćemo sada prikazati upravo taj glavni dio njegovoga stvaralaštva.

Marijo Matulić se već kao dvadesetogodišnjak, student povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, povezao s Jankom Šimrakom i krugom katoličkih intelektualaca okupljenih oko *Novina*. Katolički dnevnik apolitičnog naslova zapravo je izravni nasljednik *Riječkih novina*, koje su pokrenute 1912. godine te koje je na početku Velikoga rata 1914. godine vojna cenzura zabranila. Uredništvo tih novina na čelu kojih je bio, također prerano preminuli, Josip Rogulja (Matulić će ga nekoliko puta apostrofirati kao mentora, prijatelja i uzor) preselilo se s blagoslovom biskupa Antuna Mahnića i nadbiskupa Antuna Bauera u Zagreb, te s iskustvom i smislom za trenutak pokrenuše *Novine* koje su tijekom Prvoga svjetskog rata bile najčitnije dnevne novine. Upravo u tom trenutku, tj. na vrhuncu rata 1916. godine, Matulić ulazi u uredništvo. Nakon proglašenja Države Srba, Hrvata i Slovenaca u prosincu 1918. godine *Novine* mijenjaju ime u *Narodnu politiku*, koje će zadržati sve do uvođenja diktature kralja Aleksandra u siječnju 1929. godine. Upravo je to godina kojom započinje urednička era mladoga Matulića u *Hrvatskoj Straži*, a koja će trajati neprekidno do njegove prerane smrti 1937. godine.

Zdravko Gavran, priređivač knjige i pisac vrlo informativnog i opširnog predgovora ovome važnom djelu, izabrao je vrlo reprezentativan uzorak članaka i novinskih tekstova Marija Matulića, što zasigurno nije bio jednostavan zadatak, posebice ako se ima na umu mnoštvo građe koja mu je bila na raspolaganju. Ukratko ćemo prikazati nekoliko tekstova.

Matulićev intelektualni diskurs priređivač je otvorio esejom *Katolički pokret kao narodni pokret*. Tekst je izvorno objavljen u *Luči* 1926./1927. godine. U članku autor opisuje genezu nastanka hrvatskoga katoličkog pokreta, koji u trenutku nastanka tog opisa opstoji već četvrt stoljeća. Glavni zadatci tog pokreta, kako ih vidi Matulić, jesu služenje Bogu i Crkvi te domovini i čovječanstvu u cjelini. Ovakva sveobuhvatnost izvire iz univerzalnog poslanja Katoličke Crkve. Stoga je i katolički intelektualac pred golemim zadatkom angažiranja u cjelokupnom javnom životu.

U članku *Prvi uvjet evropskoga preporoda*, koji je napisan za godišnjak *Selo i grad* 1933. godine, Matulić na zanimljiv način prikazuje misao Oswalda Spenglera, tadašnjega vrlo popularnog i utjecajnog njemačkog intelektualca koji je svojom knjigom *Propast Zapada* utjecao na cijelu generaciju europskih intelektualaca. Analizirajući neke osnovne postavke iz Spenglerove knjige, Matulić ne ostaje samo

pri analizi teksta ili nekih ključnih pojmova, već nastoji dočarati duh vremena, te u svojom analizom obuhvaća i velikog ruskog mislioca Nikolaja Berdjajeva. Kao zaključak zajedničkog promišljanja glavnih postavki ovih dvaju mislioca Matulić nudi duhovnu obnovu u krilu zapadne kršćanske tradicije, koja jedina može pružiti kvalitetan sadržaj praznim duhovnim formama koje lutaju u potrazi za smislom. Zanimljivo je napomenuti da je Spengler tema i sljedećeg teksta, *Povijest u narodu*, koji je već 1929. godine objavljen u *Narodnoj politici*. Vrijedno je pročitati na koji je način u toj analizi prikazan Krleža i njegova drama *Gospoda Glembajevi*.

Priređivač je odabrao i jedan kraći tekst, također iz iste godine i iz istih novina, u kojem se Matulić pozabavio vjerskim strankama. Kao što smo ukratko vidjeli nešto ranije, Matulić je bio aktivno uključen u politički život Kraljevine Jugoslavije, i to kao dužnosnik Hrvatske pučke stranke. Budući da je (sudjelovanje Katoličke Crkve u politici oduvijek prijeporna tema oko koje se većinom zauzimaju opozicijski stavovi, Matulić ovim tekstom opravdava i djelovanje i postojanje stranaka koje u svom programu nose dominantno vjersku crtu. Ta je crta zapravo uvijek ponajprije etička što svaka politika, ako želi biti sredstvo javnog dobra i opće koristi, mora imati u svojim temeljima. Matulić smatra da je postojanje kršćanskih stranaka blagotvorno utjecalo na europsku demokraciju, osobito nakon rata 1918. godine. Etički i religiozni sadržaj ovih stranaka potreban je svakom društvu koje, smatra Matulić, želi oživotvoriti pravednije društvo od ovoga u kojem trenutno živimo.

Priređivač je sve tekstove koje je izabrao iz publicističkoga i novinarskog opusa Marija Matulića podijelio u tri cjeline: 1. Katolištvo, narod, društvo; 2. Stranačka i unutarnja politika i 3. Međunarodna kretanja i odnosi. Ukupno se radi o 37 tekstova, iz kojih se mogu naslutiti intelektualna dubina, stil i metoda rada predstavljenog autora. Budući da smo već prikazali nekoliko tekstovaa koji se svojom temom tiču prve i druge cjeline, sada ćemo reći nešto o Matulićevim vanjskopolićkim radovima. Djelujući u tridesetim godinama 20. stoljeća, Matulić nikako nije mogao, niti je htio, izbjeći dominantnu temu tog razdoblja – fašizam i nacionalsocijalizam. Matulić se pokazao trijeznim političkim analitičarom jer mu je pred očima bio sasvim jasno naznačen sadržaj fašističke i nacističke ideologije, unatoč nastojanjima kojim su te ideologije i njihove prave namjere bile prikazivane kao spektakl, fabriciranih ili stvarnih gospodarskih uspjeha i propagande do tada bez premca. Nasilje talijanskih fašista nad istarskim Hrvatima bila mu je jedna od analitičkih kategorija kojima je logički neumoljivo razotkrivao namjere

talijanskog iredentizma, dok je s druge strane sasvim jasno detektirao *Kulturkampf* Hitlera prema nastojanjima Katoličke Crkve. Jedan od razloga ove analitičke pronicavosti leži zasigurno u Matulićevoj intelektualnoj formaciji, na koju je utjecao studij u Parizu (zajedno, ili u slično vrijeme, s Ivanom Merzom, Dragom Čepulićem, Jurjem Ščetincem, Milanom Ivšićem, Đurom Gračaninom), ali i trajna anglofilska nastrojenost.

Kao što je pisac predgovora istaknuo: onaj tko se želi informirati, pa na osnovi tih informacija analizirati i pisati povijest Hrvatskoga katoličkog pokreta, više neće moći zaobići ni život ni djelo ovoga katoličkog intelektualca. Tome je zasigurno još jednom pridonijela i ova vrijedna biblioteka za koju se samo možemo nadati da će nastaviti svoj istraživački niz.

Ivan Macut